

Андрій ЦВЛЕНКО

лікар-реабілітолог

Травматологічної МСЕК № 1

(м. Дніпро, Україна)

ПРОБЛЕМИ ОХОРОНИ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Сучасний стан охорони праці в Україні можна охарактеризувати як такий, що викликає серйозне занепокоєння. Створення безпечних умов праці – це невід’ємна частина соціально-економічного розвитку держави, що становить державну політику, національну безпеку і державне будівництво, одна з найважливіших функцій органів виконавчої влади, місцевих державних адміністрацій, виконавчих органів рад, підприємств.

У вузькому розумінні охорона праці є самостійним інститутом трудового права, невід’ємним елементом даної галузі права.

У той же час законодавство про охорону праці є величезною системою нормативно-правових актів, які регулюють суспільні відносини з приводу реалізації державної політики щодо правових, соціально-економічних, організаційно-технічних, лікувально-профілактичних заходів та засобів, спрямованих на збереження здоров’я і працездатності людини в процесі праці.

Основним з цього переліку нормативних актів є закон України «Про охорону праці» [2], який визначає основні положення щодо реалізації закріплених Конституцією України прав працівників на охорону життя і здоров’я в процесі здійснення трудової діяльності, на належні, безпечні і здорові умови праці. Він також регламентує відносини між власником підприємства і найманим працівником з питань гігієни праці, безпеки та виробничого середовища, а також встановлює єдиний порядок здійснення охорони праці.

Стан охорони праці в Україні залежить від стану економіки в країні. Країна перейшла на ринкову систему господарювання, у якій рушійним мотивом господарської діяльності виступає дохід. Ціль суб’єкту господарювання – одержання прибутку, тоді як капітальні вкладення в основні фонди, необхідні для поліпшення умов праці, призводять до росту собівартості продукції. В умовах, коли учасники виробничих процесів постійно віддають перевагу економічній вигоді, поліпшення умов праці виявляється важко розв’язуваною задачею.

Головною метою державної політики України у сфері охорони праці є збереження життя, здоров’я і працездатності людини в процесі трудової діяльності. Об’єктивно оцінюючи охорону праці в Україні, на жаль, необхідно констатувати, що сучасний її стан не може задовольнити потреби нашого суспільства. Для того, щоб детально проаналізувати стан охорони

праці в Україні, необхідно розглянути показники щодо виробничого травматизму та професійних захворювань. Одним із основних показників стану охорони праці є рівень виробничого травматизму та професійної захворюваності.

Так, відповідно до статистики за 9 місяців 2021 року, найбільша кількість страхових нещасних випадків зареєстрована у м. Києві (9,9 %), Київській області (8 %), Черкаській області (7,6 %), Хмельницькій області (6,6 %), Львівській області (5,9 %), Чернівецькій області (5 %), Чернігівській області (5 %) та Дніпропетровській області (4,9 %). Кількість травмованих осіб у цих областях складає 52,9 % від загальної кількості травмованих по Україні. На підприємствах України нараховується 30,3 % (2 991) чоловіків та 69,7 % (6870) жінок від загальної кількості всіх потерпілих. Отримали травми на виробництві у стані алкогольного сп'яніння 62 особи (0,6 % від загальної кількості травмованих по Україні), що на 1 особу більше порівняно з 9 місяцями 2020 року. При цьому 28 осіб отримали травми із смертельним наслідком. Найбільше за 9 місяців 2021 року травмувалися робітники таких професій, як сестра медична (брат медичний) (1 968), лікар загальної практики – сімейний лікар (609), молодша медична сестра (молодший медичний брат) з догляду за хворими (554), молодша медична сестра (санітарка, санітарка-прибиральниця, санітарка-буфетниця та ін.) (461), сестра медична (брат медичний) стаціонару (374), водій автотранспортних засобів (242). Найвищий рівень виробничого травматизму спостерігався серед працівників віком від 50 до 59 років (2 747 осіб, що складає 27,9 % від загальної кількості травмованих по Україні за 9 місяців 2021 року) [1].

Серед причин нещасних випадків переважають організаційні причини – 40 % (3 948 нещасних випадків), психофізіологічні причини – 13,1 % (1 288 нещасних випадків), технічні причини – 3,3 % (323 нещасні випадки), через техногенні, природні, екологічні та соціальні причини – 1,1 % (108 нещасних випадків).

Проведений аналіз нещасних випадків дає можливість класифікувати три основних види причин виробничого травматизму: організаційні, психофізіологічні, технічні. Аналіз показує, що більшість нещасних випадків відбувається з організаційних причин, які потрібно усунути силами самих організацій.

Статистичні дані свідчать [4], що:

- кожні 3 хвилини внаслідок виробничої травми чи професійного захворювання у світі вмирає одна людина;
- в Україні через травми кожні 5 годин помирає одна людина;
- кожену секунду у світі на виробництві травмується 4 особи;
- в Україні кожні 8 хвилин травмується одна людина;
- щомісяця у світі на роботі травмується стільки людей, скільки проживає у Парижі.

На думку іноземних фахівців [3], які за програмою МОП працювали в

Україні, велика кількість нещасних випадків зі смертельними наслідками пояснюється п'ятьма основними причинами:

- незадовільною підготовкою робітників та роботодавців з питань охорони праці;
- відсутністю належного контролю за станом безпеки на робочих місцях та виконанням встановлених норм;
- недостатнім забезпеченням працюючих засобами індивідуального захисту;
- повільним впровадженням коштів та приладів колективної безпеки на підприємствах;
- зношеністю (у деяких галузях до 80%) засобів виробництва.

Охорона праці відіграє важливу роль як соціальний чинник, оскільки, хоч би якими вагомими були виробничі результати, вони не можуть компенсувати людині втраченого здоров'я, а тим паче життя – те й інше дається лише один раз. Необхідно пам'ятати, що через нещасні випадки та аварії гинуть на виробництві не просто робітники та службовці, на підготовку яких держава витратила значні кошти, а насамперед люди – годувальники сімей, батьки та матері дітей.

Окрім соціального, охорона праці має, безперечно, важливе економічне значення – це й висока продуктивність праці, зниження витрат на оплату лікарняних, компенсацій за тяжкі та шкідливі умови праці тощо. Необхідно зазначити, що питання охорони праці є актуальним та відкритим сьогодні. Тому необхідно приділяти якнайбільше уваги як науковцям, так і власникам підприємств, робітників до питання забезпечення належних здорових і безпечних умов праці.

---

1. Профілактика виробничого травматизму та професійних захворювань за 9 місяців 2021 року. URL.: <http://www.fssu.gov.ua/fse/control/main/uk/publish/article/971983>.

2. Про охорону праці : Закон України від 14 жовт. 1992 р. *Відом. Верхов. Ради України*. 1992. №49. Ст. 668.

3. Іноземні фахівці МОП. URL.: <https://www.ilo.org/global/statistics-and-databases/lang--en/index.htm>.

4. Europa Analytics. URL.: https://eeas.europa.eu/ru/eu-information-russian/8160/europa-analytics_ru.